గాలివాన

క్లార్క్ సన్ అండ్ కంపెనీ ఎయిర్ కండిషండ్ విజిటర్స్ రూమ్‌లో శేషయ్య పరధ్యానంగా ఫార్చ్యూన్ పత్రిక తిరగేస్తూ కూర్చున్నాడు ముందు బల్లమీద ఇంకా మెర్క్యురీ టైమ్, న్యూయార్కర్, బిజినెస్ వీక్, కామర్స్, కేపిటల్ స్టాక్ మార్కెట్ బులిటెన్లూ, ఎయిరిండియా ఇంటర్నేషనల్ ప్రకటన కాగితాలూ కొల్లలుగా పడివున్నాయి. అతని మనసు వాటిమీద లేదు త్వరగా వచ్చిన పని ముగించుకొని వెళ్ళిపోవాలని వుంది.

గత ఆరేడు సంవత్సరాలుగా కాఫీ పంటకి లభిస్తున్న అధికవెలల వల్లనైతేనేం, కంపెనీ అవలంబిస్తున్న ఉత్కృష్ట వ్యవసాయపద్ధతుల వల్లనైతేనేం, సాలిబేటా ఎస్టేటు విపరీతమైన లాభాలు గడించింది. అందుకి తగ్గట్టుగా ఉద్యోగస్తులకి పెద్ద బోనస్ ఇచ్చింది. కాని చిన్న ఉద్యోగులు బోనస్‌తో తృప్తిపడలేదు ఎంతో కాలంగా వాయిదా పడుతున్న సౌకర్యాలు ఈ మంచిరోజుల్ని పురస్కరించుకుని

సి. రామచంద్రరావు

తిమకి కల్పించవలసిందిగా కంపెనీకి రాయమని మేనేజరుకి విజ్ఞప్తి చేసుకున్నారు. సోమయ్యకి సానుభూతి కలిగింది. బ్రిటిష్ పరిపాలనలో కాబట్టి వాళ్ళ పరిస్థితి ఎంత హీనంగా వున్నా సరిపోయింది. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరవాత కొంత మెరుగే కాని, ఇంకా వాళ్ళకి చెయ్యవలసినవి చాలా వున్నాయి. పాపం. ఎండనక, వాననక రోజస్తమానూ కాఫీ చెట్లల్లో తిరుగాడుతూ వుంటారు. ఇంటికి పోతే రాత్రి ఎలక్ట్రిక్ దీపమయినా వుండదు. చాలామటుకి యిళ్లు కూలిపోతున్నట్టుంటాయి. వర్షాకాలం కప్పంతా కారుతూనే వుంటుంది. వర్షాకాలం అంటే కొండకిందలాగా నాలుగు రోజులుండి పోయేది కాదు. నాలుగు మాసాలు ఏకధారగా కుండపోతే. ఇంట్లో సరయిన స్నానపు గది వుండదు. ఉన్నా అందులో అన్ని సదుపాయాలూ వుండవు. ఎప్పుడూ చెమ్మగిల్లి వుంటుంది. కాలకృత్యాలు తీర్చుకోవడానికి అంత వర్షంలోనూ చిన్నా, పెద్దా ఇంటి వెనకాల దూరంగా కట్టిన రేకుల చూరు కిందికి పరుగెత్తవలసిందే. కంపెనీ అభివృద్ధికి పాటుపడుతున్న వీళ్లెందుకు ఇంత కష్టపడాలి. అధిక లాభాలు గడిస్తున్నప్పుడు కొంత ఖర్చుచేసి వాళ్ళ సౌఖ్యాల్ని గమనించడం కంపెనీ విధి అనిపించింది సోమయ్యకి.

చిన్న ఉద్యోగుల కష్టాలు వివరించి, ముఖ్యంగా వాళ్ళ యిళ్ళయినా బాగుచేసి నూతన వసతులు కల్పించమని కంపెనీని కోరేడు సోమయ్య. ఎలెక్ట్రిసిటీ కూడా యిస్తే బాగుంటుందని రాయబోయేడు. మేనేజిమెంటుకీ, తక్కిన చిల్లర ఉద్యోగులకి వుండే వ్యత్యాసం సన్నగిల్లిపోతుందేమోనని భయం వేసింది. తనకీ, తన యిద్దరి అసిస్టెంట్ మేనేజర్లకీ విశాలమైన చక్కని బంగళాలున్నాయి. వాటికి వేరే వేరే జనరేటర్లద్వారా ఎలక్ట్రిసిటీ సరఫరా అవుతుంది. ఇటువంటి ఆధిక్యత ఉండబట్టేగదా కింద ఉద్యోగులకీ, కూలీలకీ మేనేజిమెంటంటే భయం, భక్తి వున్నాయి. ఈ విభేదాలు తీసివేస్తే? సోమయ్యకి అనుకోకుండా చిక్కు సమస్య ఎదురుపడింది. ఈ తేడాలు కృత్రిమంగా కల్పించినవేనా? తాము చూపించే ఠీవి, అధికారం, కార్యసాధన, ఉద్యోగం అంతస్థువల్ల సంపాదించినవా? ఇప్పుడిప్పుడు చిన్న ఉద్యోగాల్లో చేరుతున్న కొందరు చదువుకున్న యువకులతో తమ స్థానాన్ని నింపితే వాళ్ళుకూడా తమంత చాకచక్యంతో ఎస్టేటు నడపగలరా? మహా ప్రయత్నంమీద ఆలోచనల్ని పరిపరివిధాల పోకుండా అణచిపెట్టుకుని, ఎలక్ట్రిసిటీ ప్రసక్తి ఎత్తకుండా ఉత్తరం ముగించాడు సోమయ్య.

తన ప్రతిపాదనలన్నింటినీ కంపెనీ ఆమోదించినప్పుడు అతని మనస్సు ఆనం

దంతో నిండిపోయింది. కింది ఉద్యోగుల మీద వాత్సల్యం పెల్లుబికింది. వెంటనే ఇంటి కప్పుల్నీ, గోడల్నీ బాగుచెయ్యడానికి ఎస్టేటు కాంట్రాక్టర్ని నియమించాడు. నూతన పద్ధతిలో స్నానాల గదులు కట్టడం. పాత గచ్చుమార్చి మొజయిక్ గచ్చు వెయ్యడం చుట్టుపక్కల ఎవరివల్లా కాదు. బెంగుళూరులో కిల్లిక్ సన్ అండ్ కంపెనీ సేనిటరీ ఫిట్టింగ్స్ లోనూ, మొజయిక్ గచ్చు చెయ్యడం లోనూ పేరు పొందింది వాళ్ళకే ఈ పని పురమాయించడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. కిల్లిక్ సన్ కంపెనీతో బేరసారాలుండవని తెలిసినా మేనేజింగ్ ఏజన్సీలకి తగ్గింపు ధరలు చెప్పవచ్చనే ఆశకొద్దీ వాళ్ళకి రాయడానికి పూనుకున్నాడు. ముప్పైయిళ్ళకి స్నానాల గదులు. ఒక్కొక్క గదికీ, వాష్ బేసిన్, ఫ్లషవుట్, షవర్, నేలకీ గోడలకీ గది ఆరడుగుల ఎత్తువరకూ మొజయిక్ పెంకులూ, ఇవికాక డ్రాయింగ్ రూమ్‌కీ, భోజనాల గదికీ, మొజయిక్ గచ్చు. ఉత్తరం పూర్తిచేసి చదివిం తరవాత కాని యింత భారీ పని అనిపించలేదతనికి. పెద్ద మొత్తం ఖర్చు చేస్తున్నప్పుడు తనే బెంగుళూరు వెళ్ళి ఎందుకు సంప్రదించకూడదూ? కారు మెరేజీకి తను తీసుకునేది ఏపాటి? రెండు నెలల్నించి ఎస్టేటు కదిలి బయటికిపోక విసుగు పుడుతున్నదని భార్య ఒకటే గోల. తను కూడా ఈ మధ్య ఎస్టేటు వ్యవహారాల్లో ఎక్కువగా చిక్కుపడి నలిగిపోయాడు. రెండురోజులు తిరిగివస్తే ఉత్సాహం పుంజుకుని మళ్ళీ బాధ్యతలు నెత్తిమీద వేసుకోడానికి తయారయి రావచ్చునని పించి బెంగుళూరు వచ్చాడు.

తను వ

"ఇలా రోజంతా నాలుగ్గోడల మధ్యా కాచుక్కూచుంటూ గడిపేస్తేనేం తేరుకుని ఇంటికి వెళ్ళినట్టే పుస్తకం మడిచి బల్లమీదకి విసిరికొట్టి. ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ అనుకున్నాడు సోమయ్య. ప్యూన్ తలుపు తోసుకుని వచ్చి "మీరు లోపలికి పోవచ్చు" అన్నాడు

సోమయ్య లేచి మేనేజింగ్ డైరెక్టరు గదిలోకి వెళ్ళాడు [illegible]ంధో చినప్ప కరచాలనం చేసి అతను కూర్చోడానికి మెత్తని కుర్చీ చూపించాడు. చిన్నప్పది రంగైన విగ్రహం. చక్కని కనుముక్కు తీరు అన్నిటికీమించి మిసమిసలాడుతున్న యౌవనం. 'ఇంత చిన్న వయసులో ఎంత అధికారం వెలాయిస్తున్నాడు' అనుకోకుండా వుండలేకపోయాడు సోమయ్య.

"నేను మీకేం చెయ్యగలను?" అన్నాడు చిన్నప్ప. టెరిలీన్ పరుండ తోపురంగు టైని సర్దుకుంటూ. సోమయ్య వచ్చిన పని వివరించాడు. పెద్ద కాంట్రాక్టు ఇవ్వబోతున్నాడని విన్న చిన్నప్ప అన్నాడు:

"అన్నట్టు అడగడం మర్చిపోయాను. ఏం పుచ్చుకుంటారు?"

"ఏమీ ఒద్దు. థాంక్స్!" అన్నాడు సోమయ్య.

"అదేమిటి. చల్లని కొండల్లో వుండే మీలాంటి అదృష్టవంతులు మా ప్రాంతాల ఎండలు భరించ లేకుండా వుండాలి దాహమయినా తీరుతుంది బీయర్ పుచ్చుకోండి" అంటూ ఫ్యూన్ కోసం బజ్జర్ నొక్కాడు చిన్నప్ప

సోమయ్య బట్టలు మాత్రం ఎండలు తట్టుకునేందుకు ఉపయోగ పడేలాలేవు. బరువైన ట్వీడ్ సూటు వేసుకున్నాడు. వెడల్పాటి టైని నూడుసంతులా వెయిస్ట్ కోటులోకి తోసేశాడు.

"క్షమించాలి. బయట కార్లో నా భార్యని కూర్చోపెట్టి వచ్చాను. సాధ్యమయినంత త్వరగా పని ముగించుకొని వెళితే బాగుంటుంది" అన్నాడు సోమయ్య.

"అయ్యో! ఎందుకావిడ్ని లోపలికి తీసుకురాలేదు? ఇప్పుడయితే నేం పిలుద్దాం" అన్నాడు చిన్నప్ప.

"ఒద్దొద్దు. ఆడవాళ్లు చుట్టుపక్కల చేరితే పని తెవిలిన్నట్టే" ఒద్దు పద్దాడు సోమయ్య

"వ్యాపారం వాళ్ళ రంగం కాదు గదా!" లౌక్యంగా నవ్వాడు చిన్నప్ప. లోపలికివచ్చిన ఫ్యూన్ వైపు తిరిగి అన్నాడు "అక్కాగారిని ఇక్కడికి రమ్మను"

"మేనేజరు ఆఫీసులో లేనట్టున్నారు" అన్నాడు సోమయ్య.

"ఆఁ. మర్చిపోయాను. ఆళ్వా ఎయిర్‌పోర్ట్‌కి వెళ్ళాడు. అతని అసిస్టెంటుని పిలుస్తాను"

చిన్నప్ప ఇంటర్ కమ్యూనికేషన్ ఫోన్ అంది పుచ్చుకున్నాడు.

"ఆయన కూడా లేరనుకుంటా. వాళ్ళు లేరని నన్ను మీ దగ్గిరకి తీసుకొచ్చారు" అన్నాడు సోమయ్య.

"గోపీనాథ్ కూడా వెళ్ళాడన్నమాట. మా ఎరువుల డిపార్ట్ మెంట్ మేనేజర్ అమెరికానుంచి ఈరోజు నాలుగుగంటల విమానంలో వస్తున్నారు" ఆఫీసర్లు లేక పోడానికి కారణం చెప్పాడు చిన్నప్ప.

"వివరాలు నాకు చెప్పండి. రాసుకుని ఆళ్వా కిస్తాను" అన్నాడు మళ్ళీ.

"నేను కాలతలు తీసుకురాలేదు. మీ ఆఫీసు నుంచి ఎవర్నైనా వచ్చి చూడ్డానికి పిలుండదా?" అన్నాడు సోమయ్య.

"ఓఁ. దానికేం" చిన్నప్ప అన్నాడు.

"మీ ఎస్టేటు ఎక్కడన్నారు?"

"మన్నాడాకి పదిమైళ్ళ దూరంలో మేంగళూర్ రోడ్డుమీద"

చిన్నప్ప మెమో పేడ్ మీద రాసుకున్నాడు

"నా మతిమరుపు క్షమించాలి. ఎస్టేటు పేరు?" చిన్నప్ప అడుగుతూనే సోమయ్య

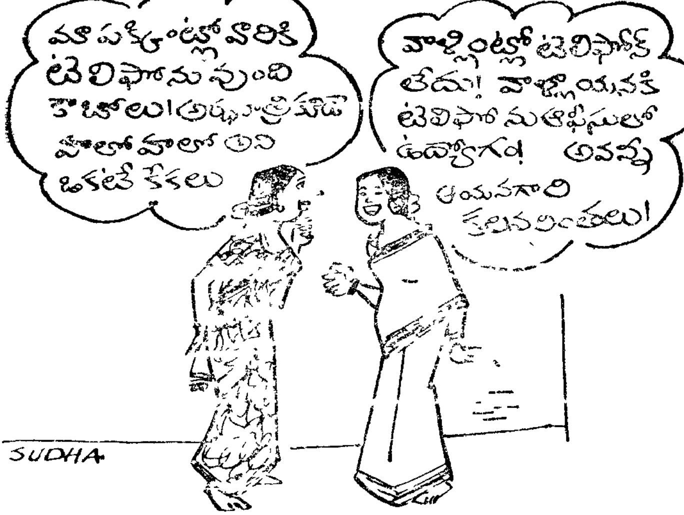

పంపించిన విజిటింగ్ కార్డుకోసం బల్లమీద వెదికాడు

"సారి బేటా ఎస్టేటు" అన్నాడు సోమయ్య

"సారి బేటా... ఎక్కడో విన్నట్టు జ్ఞాపకం" కళ్లు చికిలించి, శబ్దాన్ని అరికట్టడానికి గది గోడల కతికిన థెర్మాకోల్ లోపలికి చూస్తూ ఆలోచనలో మునిగిపోయాడు చిన్నప్ప.

"తప్పకుండా విని వుంటారు. ఈ మధ్య షేర్స్ మంచి ధరలో వున్నాయి. ఎస్టేటంతా ఎరేబికా కాఫీయే ..."

ఉత్సాహంగా చెప్పుకు పోతున్నాడు సోమయ్య

"మెంగిల్స్ బ్రదర్స్ ఎస్టేటుకదా" అడిగాడు సోమయ్య.

"వాళ్ళెప్పుడో అమ్మేశారు. గ్రీన్ వుడ్స్ కంపెని ఇప్పుడు మేనేజింగ్ ఏజెంట్స్."

"అదే ఎస్టేటన్నమాట."

సోమయ్యకి అతని మాటలు బోధపడలేదు.

"ఏమిటి?" అన్నాడు.

"గాళిదేవరు వెలిసింది మీ ఎస్టేట్లోనే నన్నమాట"

"ఔను"

"ఐతే వేరే మనుషులెందుకు. నేనే వస్తాను."

చిన్నప్ప మొహం వికసించింది.

తప్పకుండా రండి" ఆహ్వానించి సోమయ్య అన్నాడు.

"గాళిదేవరు మీద మీకు గురి

ఉన్నట్టుంది."

"కావలసినంత వుంది." ఓరు నవ్వాడు సోమయ్య. ఇన్ని మైళ్ళ దూరంలో వున్నవాళ్ళకి కూడా గాలిదేవరు మహిమ పాకినందుకు సోమయ్యకి ఆశ్చర్యం వేసింది. తమ ఎస్టేటులోనే వెలిసినందుకు కొంత తృప్తి. గర్వం కూడా కలిగాయి. టీటయిముకి అనుకున్న ప్రకారం భార్యని స్నేహితురాలి ఇంటికి తీసుకు వెళ్ళకపోతే జరిగే రాద్ధాంతాన్ని తలచుకుని, ఎంత ఉబలాటంగా వున్నా గాలిదేవరు ప్రశంసకి పూనుకోకుండా వ్యవహారం ముగించుకుని అక్కణ్ణుంచి బయటపడ్డాడు

* *

"ఇక్కణ్ణుంచి జీప్ పోదు సార్!" అన్నాడు డ్రైవరు.

"ఐతే ఆపు" ఆజ్ఞాపించాడు సోమయ్య.

ఎస్టేటు జీపు కూలీల లైన్ల ముందు ఆగింది. పిల్లలు దాన్ని చుట్టు ముట్టేశారు. డ్రైవరు బొమ్మని కసురుతున్నాడు. సోమయ్య, ఆంథోని చిన్నప్ప, అతని పరివారం ఇద్దరు ముగ్గురు జనం జీపులోనుంచి కిందకి దూకారు. దూరంగా పోయి నుంచున్న పిల్లలకి చిన్నప్ప వేసుకున్న రంగురంగుల బొమ్మలచొక్కా వినోదంగావుంది కిలకిలాడుతున్నారు ఇళ్ళల్లోంచి కొందరు కూలీలు వచ్చి సోమయ్యకి సలాం చేశారు

"అడుగో, మాంకూ ఇక్కడే వున్నాడు" అన్నాడు సోమయ్య. మాంకూ పళ్ళికిలిస్తూ ముందుకు వచ్చి చేతులు కట్టుకుని నుంచున్నాడు మొహం ముడతలు పడిపోయింది తెల్లటి వెంట్రుకలు కావిరంగు తలగుడ్డ కిందనుంచీ అక్కడక్కడా బయటికి కనిపిస్తున్నాయి. మోకాళ్ళ కిందకి జీరాడుతున్న అడ్డపంచె రంగు తెలియనంతగా మాసిపోయింది.

"ఇక్కడేం చేస్తున్నావ్? దొంగసారా కాస్తున్నావా, బద్మాష్?" అన్నాడు సోమయ్య.

"రామరామ దొర పాదాలంటి సెబతా. ఆ పేల దొర కూకలేసిన కాణ్ణుంచీ మళ్ళీ ఆ యెదవ పనికాడికెల్లనేదు"

సోమయ్య పాదాలు ముట్టుకోడానికి ఒంగాడు మాంకూ. మేకులు కొట్టిన బూట్లు కాళ్ళు దూరంగా జరిపి వారించాడు సోమయ్య

"దొంగ సిదవ అన్నీ అబదాలే" నవ్వి అన్నాడు "సరేగాని, కూడా రా. ఈ పెద్ద మనుషుల్ని గుడి దగ్గరికి తీసుకెళ్ళాం"

"సిత్తం"

చిన్నప్ప వైపు తిరిగి సోమయ్య చెప్పాడు. "గాలిదేవరు హడావిడంతా

వీడిదే. గుడి దగ్గరే పడుంటాడు. పూజల్లోనూ, జాతరల్లోనూ చూడాలి వీడి ప్రతాపం."

"ఎస్టేట్లో పనిచెయ్యడం లేదా?" అడిగాడు చిన్నప్ప.

"వాడి మొహం పని. ఈ ఎస్టేటు వేసినప్పట్నుంచి ఇక్కడున్నట్టున్నాడు. ఒక్కరోజైనా పని చేసేడంటే నాకు నమ్మకం లేదు."

"ఒయిసయిపోయింది గందా!" మాంకూ వేలాడుతున్న చేతి కండరాల్ని తడిమి చూసుకుంటూ అన్నాడు

"బలంగా వున్నప్పుడు మహా పని చేసినట్టు" అన్నాడు సోమయ్య

"సెయ్యకుంటానే తోటంత ఉద్దినో కొచ్చి నాది కావాసు" చేతులు తిప్పాడు మాంకూ.

చిన్నప్ప నవ్వాడు. మాంకూ అతని వైపు తిరిగి అడిగాడు.

"ఏ యెలకి దొరా వెళ్లేదీ?"

"రాసెల్కల్. ఇప్పుడే" అన్నాడు సోమయ్య. "ఎందుకొచ్చేవు ననుకుంటున్నావ్ యింతదూరం. నిన్ను చూట్టానికా?"

సోమయ్య తిట్లు మాంకూని బాధపెట్టినట్లు లేదు. నవ్వేడు.

"దొర్లు సేతుల్లో ఏటదీ ఏసుకురాలేదేటా అని అడిగేను"

"ఏవిట్రా తీసుకొచ్చేదీ?" అరిచాడు సోమయ్య.

"దేవారు కాడికి నెయివేద్దాం నేకంటా యెల్లటవా దొరా" బుర్ర గోక్కుంటూ నేలమాపులు చూశాడు మాంకూ. "పెద్ద దొరోళ్లని ఎంటేసుకొత్తే వో యేట పోతేనా ఎయ్యొద్దేటిది?"

"ఏడిశావ్. తొరగా రా" అన్నాడు సోమయ్య.

"ఇవో ఒచ్చేత్తాను" మాంకూ ఇళ్ళల్లోకి పరిగెత్తి మూడు కోడిపెట్టలు తీసుకొచ్చాడు.

"ఎంత దబ్బోసినా యియ్యనని కూసున్నారు. కాళ్లట్టుకు బెతిమాలాను."

"ఛా. ఛా. దొంగ వెధవా! నెత్తి కొచ్చినా బుద్ధులు మాత్రం మార్లేను" అన్నాడు సోమయ్య

చిన్నప్ప కలగజేసుకొని అడిగాడు.

"ఎంతకి బేరమాడేవ్?"

"పదేను రూపాయలిప్పించిసేయండి" అన్నాడు మాంకూ.

"ఈ కోళ్ళని గాళిదేవరుకి నన్ను సమర్పించమయ్యండి" సోమయ్యతో అన్నాడు చిన్నప్ప. జేబులోనుంచి డబ్బు తీసి, పదిహేను రూపాయలు లెక్కపెట్టి మాంకూ కిచ్చాడు. తలపాగా మడతల్లో నోట్లు దాచుకుంటూ మాంకూ అడిగాడు. "ఈ పెల్లి మనం తీసికెల్లాలా? పొద్దు తొందరపడి పోతావుండాది. పూజి సేయిచ్చేతలికి టయిమవుద్దేటి ఇనాకా

ఇచ్చి నే పట్టించుకెళ్లి దేవారు కిత్తాము.''

సోమయ్య మాంకూని మళ్ళీ తిట్ట బోయాడు.

''అది మంచిదే'' అన్నాడు చిన్నప్ప. ''ముసలాడు ఆ బరువుకూడా యిప్పు డెక్కడ మోసుకురాగలడు!'' మాంకూ నవ్వుతూ కోళ్ళని యిళ్ళల్లో ఒదిలేసి చేత కత్తి పట్టుకుని వచ్చాడు.

ముందు మాంకూ. వెనక సోమయ్యా, చిన్నప్పా. ఆతని బృందం కూలీల యిళ్ల పక్కనుంచి కొండ లోయలోకి పోతున్న కాలిబాటలో నడక సాగించారు. కాఫీ చెట్లు రెండువైపులా దట్టంగా మనిషెత్తున పెరిగివున్నాయి. చెట్లనిండా కాఫీపిందెలు. వాటి బరువుకి కొమ్మలు ఒరిగి నేలని తాకుతున్నాయి. కొన్ని బాట కడ్డం పడ్డాయి. వాటిని ఎత్తిపట్టుకుని వెనక వాళ్ళకి దారి చేస్తున్నాడు మాంకూ. అక్కడక్కడ ముళ్ళచెట్లని నరికి దూరంగా పారేస్తున్నాడు. పన్నటి జారుడుబాటలో అతికష్టంమీద పడకుండా నడుస్తున్న చిన్నప్పని ముసలివాడి దేహదార్ఢ్యం ఆశ్చర్యపరిచింది. మేనేజింగ్ డైరెక్టరే వెళుతున్నప్పుడు మారు మాట్లాడలేక వెనక వున్న పట్నం మనుషులు నెమ్మదిగా అడుగుతీసి అడుగేస్తున్నారు వాళ్లు తొడుక్కున్న తెల్లచొక్కాలూ, పేంట్లూ, పసుపూ, జిడ్డూ పులుముకున్నాయి ఆఫీసుకి వేసుకునే సున్నితమైన జోళ్ళమీద మందంగా బురద అంటిపెట్టుకుని వుంది. వాళ్ళ పరిస్థితి చూస్తే సోమయ్యకి నవ్వాగ లేదు.

''ఇప్పుడీ బాట యిలా వుంది కానీ. వేసంకాలంలో ట్రంక్‌రోడ్‌లాగా వుంటుంది'' అన్నాడు. అతను ఖాకీ చొక్కా, నిక్కరూ వేసుకొని, నెత్తిమీద టోపీ పెట్టుకుని ఎప్పటి దుస్తుల్లో సుఖంగా వున్నాడు.

''అదేటి సాపెత్తం దొరా. ఆ దారే యేరు ఏనకి యేట జనం ఒత్తారుగందా అంతలక్క సుబ్బరం యిప్పుడెట్టా ఒత్తాదీ?'' అన్నాడు మాంకూ.

''వేసంకాలంలో ఏమిటి విశేషం?'' అడిగాడు చిన్నప్ప.

''అప్పుడు గాళిదేవరు జాతరు జరుగుతుంది'' అన్నాడు సోమయ్య.

''ఎండ కాత్తుంటే సరిపోద్ది కాని వానల్లో ఎవురొత్తారు దొరా!'' మాంకూ అన్నాడు. ''చలికాలం మాత్తరం రాటాని కవుద్దేటి?''

''అహఁ, అలాకాదు. కాఫీ పూతకి ముందు వర్షాలకోసం దేవర్ని ప్రార్థించ డానికి ఒస్తారు'' అన్నాడు సోమయ్య.

మార్చి ఏప్రిల్ మాసాల్లో అనుకూల మైన వర్షాలు పడితేనే కాని కాఫీచెట్లు పూత పట్టవు. ఆ ఒక్క పూతమీద సంవత్సరం పంట ఆధారపడి వుంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు వర్షాలు ఆలస్యమౌతూ

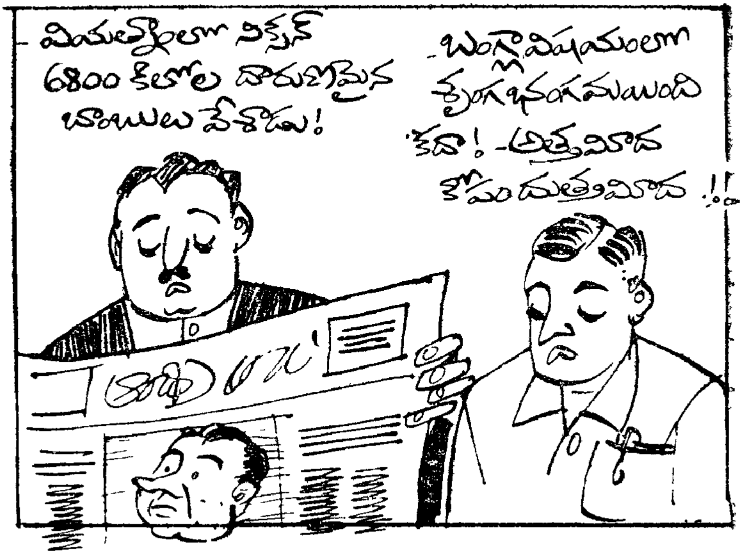

వుంటాయి. అప్పుడు పంట దెబ్బ తింటుంది ఎప్పుడయినా పడకపోవచ్చు కూడా కద్దు. ఆ యేడాదికి పంటమీద ఆశ ఒదులుకోవాలసిందే. ఈ అవాంతరాల నుంచి తప్పించమని కూర్గు ప్రజలు దేవర్ని కొలుస్తారు. జాతర జరుపుతారు. గాళిదేవరు గాలిదేవత. వర్షం దేవత. పెనుగాలుల్తో ఋతుపవనాల్ని లాక్కొచ్చి సకాలంలో వర్షాలు కురిపించే ఆప్త బంధువు. అయిదారు ఎకరాల కాఫీ తోట లున్న సామాన్యుడికైనా, అయిదారువేల ఎకరాల్ని కనిపెడుతున్న కంపెనీ మేనే జర్లకైనా గాళిదేవరు దయా. సహాయం అవసరం. అందుకే జాతి, మత, విచ క్షణా, అంతస్థుల భేదాలూ పాటించకుండా అందరూ ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొంటారు.

"అంత మగాత్తెం వుండమట్టే గుర్రాల్దోర ఈ దారి ఊరోల్లందరికీ ఒదిలిండు" అన్నాడు మాంకూ.

"గుర్రాల్దోరంటే మేంగిల్స్" చిన్నప్పతో చెప్పాడు సోమయ్య.

"ఆఁ, మంగిలీసుదొరే. మా కండీసను మడిపి, గుర్రమెక్కి సొవారీ పేత్తే గెలిసీవోడీ బూపెంచకంలో నేడనీవోరు. పులియేట కెల్తే కత్తీ, తుపాకీ అక్కర్నేదు" అన్నాడు మాంకూ.

"అందుకే యింటికి పఱగుమ్మ కున్నాడు" అన్నాడు సోమయ్య.

"పోన్నేదొరా. ఆ మారాజు వెల్లిపోటవే నెయ్యం. దొరసానమ్మకి యీ వోనలూ, ఒరదలూ పట్టీయి కావు. సీవ గడ్డనే వుంటా ఒక్కోతలికి ఒచ్చిపోతా

వుండీవోరు'' అన్నాడు మాంకూ.

''అప్పుడీ తోట అమ్మకుండానేవుంటే కాఫీ తెస్తున్న దొరలకి కుబేరుడై పోయే వాడు'' అన్నాడు సోమయ్య.

''ఎదవ డబ్బు. ఆరికున్నాది సాల్దేటి?''

కాలిబాట వాళ్ళని చదునైన ప్రదేశంలో పెద్ద వృక్షం కిందకి తీసుకొచ్చింది. చెట్టుకింద మూడడుగుల ఎత్తున రాతి ముక్కలూ, మట్టీ కలిపి దిమ్మ వేసి వుంది. దానిమీద చతురస్రాలుగా నలగగొట్టిన తెల్లరాళ్ళతో కట్టిన చిన్న యినప్పెట్టె లాంటి చీకటిగది. లోపల విగ్రహం రూపురేఖలు చెక్కని ఒక రాయి. దాని పక్కన త్రిశూలం. రాతిమీద పెద్ద నిడుపాటి ఎర్రని కుంకుంబొట్టు.

''సెప్పులిడిసేసి దేవొరుకి దన్నవెట్టుకోండి'' అన్నాడు మాంకూ. చుట్టుపక్కల మొలిచిన బంతిచెట్లనుంచి పువ్వులు తెంపుకువచ్చి తలొకటీ పంచిపెట్టాడు.

''ఇప్పు డియ్యేట్టండి. ఆనాకా దొర్ల పేరు సెప్పి కోడిపెట్టల్నేత్తా'' అన్నాడు. అంత దగ్గిరగా మాట్లాడుతోంటే మాంకూ నోట్లోనుంచి సారా వాసన గుప్పుమని కొట్టింది.

''ఇదేనా గాలిదేవరు గుడి?'' అప్పటి వరకూ నోరు మెదపని తెల్లబట్ట మనుషుల్లో ఒకతను ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు.

''ఇదే. నమ్మకం లేకుండా వున్నారా? పట్నాల్లో గుళ్ళలాంటి పెద్ద కట్టడాల్ని ఊహించుకున్నట్టున్నారు'' నవ్వాడు సోమయ్య.

''సిన్న గుడి గందా అని ఎగతాళి సెయ్యబోకండహో. మరిగంటే దేవొరిక్కాను కొచ్చెనా మగాత్తెం సూపగల్దురు'' అన్నాడు మాంకూ.

''ఎవరేమన్నార్రా?''

సోమయ్యకి తన మాటల్లో ఎక్కడైనా అపరాధం స్ఫురించిందేమోనని భయం వేసింది.

''ఆశ్రయిస్తే ఎంత దయగా వరాలిచ్చినా, ఆగ్రహం వస్తే అంతకి రెట్టింపు పట్టుదలా వుంది గాలిదేవరుకి'' అన్నాడు తక్కినవాళ్ళవైపు తిరిగి. అతనికి మేంగిల్స్ పడ్డ కష్టాలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. వాటిగురించి మాట్లాడకుండా వుండలేకపోయాడు.

మేంగిల్స్ కట్టించిన పెద్ద బంగళా పూర్తవౌతున్న రోజులు. అంతవరకూ అతను శిథిలమైపోతున్న పాత యింట్లోనే వుండేవాడు. అసలు మేంగిల్స్ బ్రదర్స్ కొన్నప్పుడు ఎస్టేటు మంచిస్థితిలో లేదు. కాఫీమొక్కలూ తిండి మొహం ఎరగనట్టు ఒడిలిపోయి వుండేవి. వాటిని సంస్కరించి కొంత డబ్బు చేసుకొనేవరకూ మేంగిల్స్ భార్యాపిల్లల్ని ఇంగ్లండులో తన అన్నదగ్గర విడిచిపెట్టేడు. వాళ్ళని ఆశ్చర్యపరిచేటంత పెద్ద బంగళా కట్టిగాని

ఎస్టేట్లో వుంచననేవారు. చివరికి బంగళా కట్టగలిగాడు కాని, దాని భోగం అనుభ వించలేకపోయాడు. ఆ బంగళాలో వంట గదినుంచి వాడిన నీళ్ళు పోడానికి కట్టిన సిమ్మెంటు కాలువ గాళిదేవరు విగ్రహం పక్కగా పోయేది అది దేవరుకి అపచార మని. వంటగదిని మార్చమనీ కూలీజనం మేంగిల్స్‌ని ప్రాధేయపడ్డారు. అతను నవ్వి వాళ్ళని పొమ్మని కసిరాడు. దేవరు కాగ్రహం కలుగుతుందనీ. అప్పుడు కీడు మూడడం తప్పదనీ హెచ్చరించారు. మేంగిల్స్ లెక్కచెయ్యలేదు. మూఢ నమ్మకాలని విసుక్కున్నాడు. పైగా అను కున్న రోజుకి ముందే వెయ్యదల్చుకున్న కుర్చీలూ, బల్లలూ ఇతర సామాన్లతో యిల్లు నిండకముందే కొత్త బంగళాకి మారాడు. ఆరోజునుంచీ అతని కష్టాలు మొదలయ్యాయి. గుర్రపుస్వారీకి వెళ్లిన వాడు చెయ్యి విరక్కొట్టుకుని వచ్చాడు. తరవాత తరవాత అతను తాగుతున్న గ్లాసులు మాయమయ్యేవి. ప్లేట్లల్లో భోజనం బదులు రాళ్ళు కనిపించేవి. తలుపులు జాగ్రత్తగా బిగించిన గరాజ్‌లో కారు రాత్రిళ్లు స్టార్టయి. హారన్ మోగడం ప్రారంభించేసి. ఇటువంటివే యింకా లెక్కలేనన్ని. గాళిదేవరు వీదర్శకాలని అందరూ పోరుపెట్టారు. మేంగిల్స్ భయ పడ్డాడు. కాని తొందరగా లొంగలేదు. ఇల్లు మారిన పదవరోజున తన చిన్న కొడుకు హఠాత్తుగా చచ్చిపోయాడని ఇంగ్లండునుంచి కేబుల్ వచ్చినప్పుడు మాత్రం అతని ధైర్యం సడలిపోయింది. దానికితోడు ఆ యేడాది సకాలంలో వర్షం పడక కాఫీచెట్లు సరిగ్గా పూత పుయ్య లేదు. వెంటనే ఎస్టేటు బేరానికి పెట్టి పాత యింట్లోకి మారిపోయాడు.

"ఏటి సేత్తాం, రాతట్టాగుంచే. ఆ యేల ఒచ్చే తలికి బుద్ది అట్టా సేయిస్తది. దరమరాజంటి పెబువులికి పెడసరం బుద్ధి పుడతాదని కల గంతామా," అన్నాడు మాంకూ.

"గుడి కట్టమని పురమాయించేడని మేంగిల్స్‌మీద వీడికంత అభిమానం" మాంకూవైపు తిరిగి అన్నాడు సోమయ్య.

"దాంట్లో ఏమాత్రం మిగిల్చేవురా!"

"దొర్లు పరాసికా లాడతన్నారు" అన్నాడు మాంకూ.

"ఈ గుడి నువ్వు కట్టేవా!" చిన్నప్ప అడిగాడు.

"ఔను దొరా. తప్పు సేసిందని పిచ్చికి గుడి లేపిండు గుర్రాల్దొర. నన్ను మాత్తానికి వుండమనిండు కానా డబ్బయి పోనాది. నాదీ కాంతో, కూంతో అడ్డాది" అన్నాడు మాంకూ. సోమయ్య నవ్వాడు.

"మేంగిల్స్ ఒదిలేసిన బంగళాకి వెళ్ళడానికి ఇక్కణ్ణుంచి దారుందా!" సోమయ్యని చిన్నప్ప అడిగాడు.

"ఏరా," మాంకూ వైపు చూశాడు

సోమయ్య.

"అదేటి దొరా, యీ పెద్దెనకాల గుట్టమీదున్నాది. అదిగదే బంగలా. కొట్టిన దారేటీ నేదు"

"పోగలమా?" అన్నాడు చిన్నప్ప.

అందరూ బంగళాకి బయల్దేరారు. చిన్న గుట్టమీద విశాలమైన భాగం చదును చేసి వుంది. ముళ్ళ తుప్పలూ, అడివి మొక్కలూ ఇంటిచుట్టూ దట్టంగా పెరిగి వున్నాయి. ఇంటి తలుపులు ఎవరో పీకేసినట్టున్నారు. గుమ్మాలు సగంపైగా చెదలు తినేసో, ఊడిపోయో వున్నాయి. అక్కడక్కడా కిటికీలకు ఒక్కొక్క గాజు పెంకు వేలాడుతూంది కప్పు మీద మచ్చుకైనా ఒక్క పెంకులేదు.

"పెంకులన్నీ మాంకూ పట్టుకుపోయి వుంటాడు" అన్నాడు సోమయ్య.

"అమ్మో. యీ బంగలా సరుకు అంటుకోటవే" అన్నాడు మాంకూ.

"సీ యింటికి పెంకులూ, తలుపా ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చినయ్యరా?" మాంకూ ఇంటివైపు చూపించాడు సోమయ్య. వాళ్ళెక్కి వచ్చిన దారికి ఎడంగా అరటి చెట్ల మధ్య కనిపించింది. కూలీల యిళ్ళలాలేదు. కొంచెం పై అంతస్థుకి చెందినట్టుంది.

"వీడు కాంట్రాక్టరయ్యాకా స్వయంగా కట్టుకున్నాడు" అన్నాడు సోమయ్య మళ్ళీ.

"రగతం వోడ్చి గడిచ్చిన సొమ్మెట్టి కట్టిచ్చీను" అన్నాడు మాంకూ. సోమయ్య పెద్ద నవ్వు నవ్వాడు.

కూలిపోయిన ముందు గుమ్మంలో నుంచీ చిన్నప్ప బంగళాలో ప్రవేశించాడు. తక్కినవాళ్ళు అనుసరించారు.

"పెద్ద బంగళా"

"మేంగిల్స్‌కి చాలా మంది పిల్లలుండేవారట. అరుగు రనుకొంటాను. తలొక గదీ కట్టించి, అతిథుల కోసం ఇంకొకటీ కట్టించాడు" అన్నాడు సోమయ్య.

"ఇది స్నానాల గదిలా వుంది." రెండో తెల్లబట్ట మనిషికి స్నానాల గది చూస్తే ప్రాణం లేచివచ్చింది. దాని పొడుగూ, వెడల్పూ, ఎత్తూ చూసి ఎన్ని మొజాయిక్ పెంకులు వెయ్యాలో ఒక్క నిముషంలో అంచనా వేసేశాడు.

"స్నానాల గదులూ, మొజాయిక్ పెంకులూ వుండే సీ కింకేవీ అక్కర్లేదు" నవ్వాడు చిన్నప్ప.

మేనేజింగ్ డైరెక్టరు మెప్పు అతన్ని సంతోషంలో ముంచి ఎత్తింది.

"అన్నేళ్ళ క్రితంకూడా యింత విశాలంగా స్నానాల గదులు కట్టేరంటే నమ్మలేకుండా వున్నాను" అన్నాడు.

"దీంట్లో వేసిన తొట్టెలవీ చూస్తే మరీ ఆశ్చర్యపోదురేమో మీరు. ఇంగ్లీషు తయారీలో ప్రత్యేక రకాలవిసట" అన్నాడు సోమయ్య.

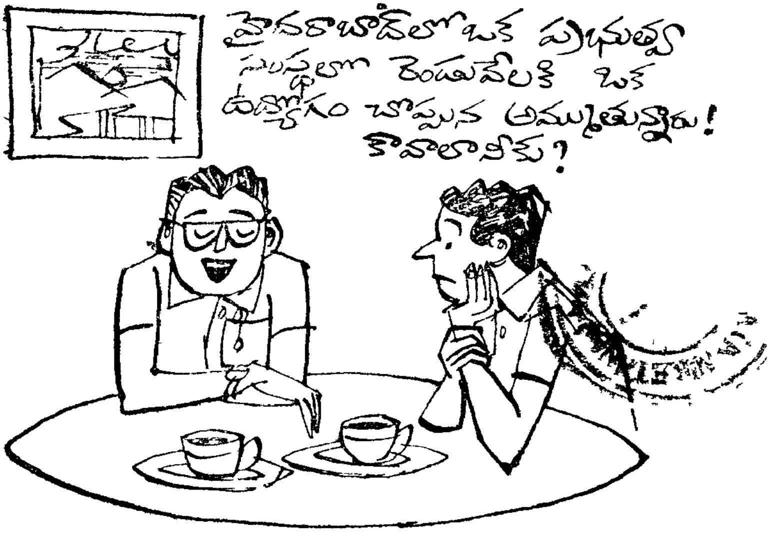

"సూత్తె కళ్లు జిగేల్మనీది. వజ్రం వజాన్ని ముంచేసినట్టి" అన్నాడు మాంకూ.

"ఆఁ!" తెల్లబట్ట మనిషి ప్రాణం కొట్టుకుపోయింది.

"అవును. మేంగళూర్ సముద్రంలో పారేయించేశాడు మేంగిల్స్" అన్నాడు సోమయ్య.

"ఎందుకు?"

"వాటికి గాలిదేవరు శాపం తగిలింది. మళ్ళీ పాత ఇంటికిపోతూ మేంగిల్స్ కొత్త బంగళా స్నానాల గదుల్లో తొట్టెలూ, షవర్లూ, అద్దాలూ, అప్పటికి తయారై వచ్చిన కొద్దిపాటి కుర్చీలూ, సోఫాలువంటి విలువైన సామాన్లూ రెండు రెండెడ్ల బళ్ళకేసి పట్టుకుపోదా మనుకున్నాడు. మొదటి బండి వంద గజాలు నడవకుండానే ఒక యెద్దు కూలిపోయి చచ్చిపోయింది. ఈ అపశకునంతో సామాన్లు ఎస్టేట్లో ఉండడానికి వల్లకాదు. దూరంగా పారెయ్యాలని గోల బయల్దేరింది."

"అమ్మెయ్యకపోయారా?" అడిగాడు తెల్లబట్ట మనిషి.

"అమ్మడంలాగే వుంది. పడిపోయిన బండిలో వస్తువులు తిరిగి బంగళాకి చేరవెయ్యడానికే ఎవ్వర్నీ ఒప్పించలేకపోయాడు మేంగిల్స్. ఎంత డబ్బాశ చూపించినా ఒక్క లారీ డ్రైవరూ, బండివాడూ బరువు తీసుకెళ్లి పారెయ్యడానికి ధైర్యం చెయ్యలేదు."

"పిగురుకి ఆ కిరస్తానీ బొప్లేను తోలు

కెళ్ళిండు. అల్లంతెత్తు కెరటం లెగిసిందంట అటెల్ని గిరాటేసేతలికి'' అంది పుచ్చుకున్నాడు మాంకూ.

"నిజంగా సముద్రంలో పారెయ్యలేదట గదా?'' అన్నాడు చిన్నప్ప. మాంకూ ఒకటి రెండు నిముషాలు సంకోచించాడు.

"ఏటో దొరా, నాకు తెల్దు. అడయ్యాన్నీ అట్టుకెల్లి యాపారవెట్టిండని యిక్కడోల్లు గుసగుసలాడుకునీ వోరు'' అన్నాడు.

"మీరెవరూ మళ్ళీ బట్టల్ని చూళ్లేదా?''

"ఏటిదికి? అడు బాగడిపోనాడంటా యేడుత్తా వుంటానికి అడముందోడ్నేటి నేను? సేవుంటే నివ్వూ సంపాదిచ్చాల.''

"వాడు డబ్బు గడించిన విషయం నిజమేనన్నమాట'' అన్నాడు సోమయ్య.

"అదేవో, నాకెట్టా తెలుస్తది? ఎట్టా గడించిండో, ఏపాటి గడించిండో నే నాడికాడికి పోలేదు, ఆడ్నాకు సెప్పనేదు. ఈ కుసుద్దపు యెదవలు కూసిందే. ఆ యెవకాల ఆడింకా పెద్దోడయి పోయిందంటూ యేడిసీవోరు. తెలకడుగుతాను దొరా. పుంజిడు పింగానీ పిప్పు బుచ్చుకుని లచ్చలు గడిచ్చటానికి. ఆడిసేతిలో మాయ మంతరం వుందేటి?''

"పింగాణీ చిప్పలా? వాటి విలువ నీకు తెలిసినట్టులేదు'' తెల్లబట్ట మనిషి మనస్సు చివుక్కుమంది.

"పోన్లే. మాంకూకి మనం ఇప్పుడు ఉద్యోగం యివ్వటంలేదుగా. వాటిగురించి బోధించవక్కర్లేదు'' నవ్వాడు చిన్నప్ప.

"మీరు ఉద్యోగం ఇస్తానంటేమటుకు వస్తాదేవిటి వాడు?'' అన్నాడు సోమయ్య.

"దొర్లకి మునలోడ్నిసూత్తే ఆవికంగా వున్నాది. వొచ్చే పాణం, పోయే పాణం గాల్దేవురి పాదాలకాడ వగ్గేయాలిసిందే'' అన్నాడు మాంకూ.

"చూశారా, వాడికిక్కడ కొండంత వ్యాపారం వుంటే, ఒదులుకుని మీ దగ్గరికెలా రాగలడు?'' అన్నాడు సోమయ్య.

"ఒద్దులే మాంకూ, మేం పట్టుబట్టడం లేదులే'' అన్నాడు చిన్నప్ప.

"అంతేపి ఊసులాడమాకండి దొరా'' మాంకూ చేతులు జోడించి చిన్నప్పకి దణ్ణం పెట్టాడు.

స్నానాలగదినుంచి బయట వరండా మీదకి, అక్కణ్ణుంచి బంగళా వెనక భాగంలోకి కదిలారంతా.

"దిట్టమైన కట్టడం'' అన్నాడు తెల్లబట్ట మనిషి.

"కలకాలం వుండాలని కట్టించింది కాని, ఇలా అవుతుందనుకోలేదుగా'' అన్నాడు సోమయ్య.

"మేంగిల్స్‌ని భయపెట్టింది ఇక్కడేనట?'' మాంకూవైపు తిరిగి చిన్నప్ప అడిగాడు.

[illegible]

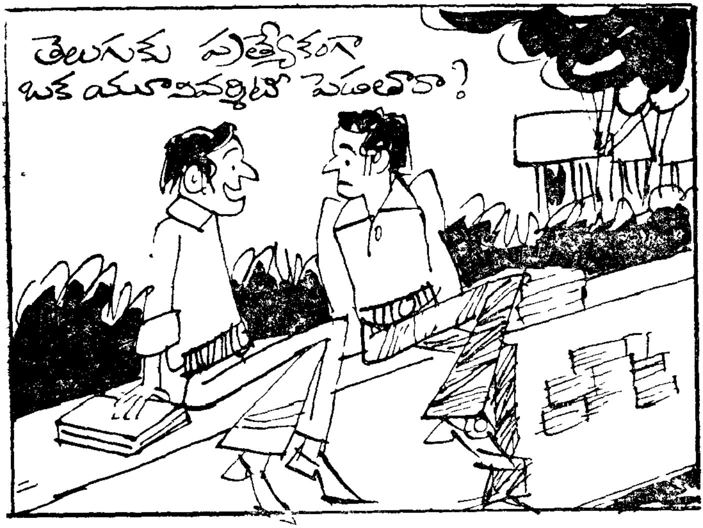

"ఆడేం సేసిందు?" అన్నాడు మాంకూ. "దొర బంగలా యిడిపిపెట్టి యెల్లిపోతంచే బెయం వొద్దంటా వోరెట్టిందు. ఆ మారాజింటేనా? ఆతలికే ఆరి గుండి బేజారెత్తిపోనాది. ఈ యెదవ వొంవాలా యేడిపిందు."

"తమాషాలన్నీ అతనేచేసి దేవరు మహత్త్యం అని మేంగిల్స్‌ని నమ్మించాఉంటారే?" అన్నాడు చిన్నప్ప మళ్ళీ.

"అదేటి సొబువు. గుర్రాల్దొర సేసింది తప్పయి దేవొరు కొగ్గరం వొత్తేసి."

"కనిపించిన వాణ్ణంతా అల్లరిపెట్టి ఏడిపించడం అతనికి సరదా ఆటగదా?"

"ఆడికాగొవం వున్నది. ఓ పాలియేటి సేపిందూ, మా యింటిది అమ్మోరుకి కోడిపెట్ట కోసెట్టింది. పూనకం అంటా యీడొచ్చి తలకాయకాణ్ణుంచి పొంతం బోంచేసిపోయిందు."

చిన్నప్ప నవ్వాడు.

"మేంగిల్స్‌నికూడా ఒక ఆట ఆడించాడని చెప్తారు" అన్నాడు.

"అబద్ధం, ఎవొరుదొరా సెప్పేదీ? ఈ తోట్లో ఒక్క గాడిదికొడుకుని సెప్పమనండి సూత్తా. వొలిక పీలిపోద్ది" అన్నాడు మాంకూ.

"మరి మేంగిల్స్ తాగుతున్న గ్లాసు తీసేసి మాయమైపోయిందని పుకారు పుట్టించలేదూ?" అన్నాడు చిన్నప్ప.

"అది సత్తైవేదొరా" మాంకూ ఒప్పుకొన్నాడు.

"నిజంగానా? ఏం జరిగింది?" ఆశ్చ-

తగా అడిగాడు సోమయ్య.

"ఆయాల దొర సీకాగ్గా ఎగిరివడ తండాడు. సెయ్యేరిగి కర్దేప్కువి అను వర్తిరివించి వత్తానే వి చోప్పే ద్నా గా యిల్లంతా గాలిచ్చేత్తా గళానుమీద గళాను యిస్కీ ఎక్కిచ్చేత్తండాడు. ఆతలికి కూలోల్లం సూట్టావికెల్లాం. ఎట్టాగినా. వొంచెల్లు ఆకాడ్నించి తప్పిచ్చెయ్య టానికి ఒప్పించాలా అవి."

"వంటిల్లు మార్చడవెందుకు. పీళ్లు గుడిదగ్గిరకి పోకుండా చెయ్యరేరా?" తెల్లబట్ట మవిషికి నందేహం వచ్చింది.

"బెమ్మాండవేటిగావి. కొండవాటం అట్టాగున్నాది. సిమ్మెంటూ, సున్నమూ యేపి కట్టిచ్చిన తూవు యిరగ్గొట్టనంటా వంతంపట్టి కూసున్నాడు దొర. మాయన్ని తెలివితక్కువ నమ్మకాలంటా కూక లేసిండు."

"తరవాతేవయిందో చెప్పు" తొందర పెట్టేడు సోమయ్య.

"ఏటవుద్ది. మైకవులో వున్నాడేమో. సూట్టావి కిల్లేదవి గపిరి పొమ్మనేసిండు. కూలోల్లం ఒగ్గనేదు. ఇసురుగా వచ్చి మీద వడిపోయిండు. నోవల బొల్లేరూ, వంటోడూ దొర యిడిసేసిన కొంత యిస్కీవుంటే, తాగేసిన్రు. దొర తాగటం అయిపోనాదవి ఆల్లబ్రెమ. ఆనాకా దొర కూకలేత్తే బొల్లేరు బెయంపడిపోనాడు. ఆడికి తెలవదంటా బొంకిండు. వంటోడూ అట్టానే ఐకాయించిండు. పొద్దు పొడిసే యేలకి దొర తాగి గలాను గాల్దేవరు మగాత్తావ్ప మాయవయిందంటా వోర్త గుప్పుమన్నాది."

"విజం బయటపడకుండా వుందా?" అన్నాడు తెల్లబట్ట మనిషి. ఏ విషయాన్నీ తర్కించకుండా నమ్మడం అతవి కలవా ల్లేదు.

"మాలాటోల్లు వలుగురి సెవులుకాడి కెట్టాగో వత్తాది. కూలోల్లందరికీ యెట్టా తెలుత్తాదీ? ఆ యెవివ లిద్దరూ అడల్తా వొఓకిపోతండారు గందా నోరిప్పుతారో యేవో."

"ఒకళ్ళకి తెలుస్తే అందరికీ తెలిసి వస్తే" అన్నాడు తెల్లబట్ట మనిషి.

"గుర్రాల్దొర మాత్తరం నమ్మేరేటి? మోసవయి పోనాదంటా కాన్నాల్లు సీద రిచ్చుకుపీవోరు. కదం మగెత్తాల నందట్లో యిదీ కమ్ముకుపోనాది" అన్నాడు మాంకూ.

"తక్కిన నాటకం కూడా బట్టరాడిందే నట" అన్నాడు చిన్నప్ప.

"మీ కిదంతా ఎలా తెలుసును?" అడిగాడు సోమయ్య.

"విన్నాను" అన్నాడు చిన్నప్ప.

తను విన్నది చెప్పాడు.

గాళిదేవరు మహిమవల్ల విస్కీగ్లాసు మాయమయిందని మేంగిల్స్ నమ్మవి మాట విజమే. ఇది జరిగిన మర్నాడే

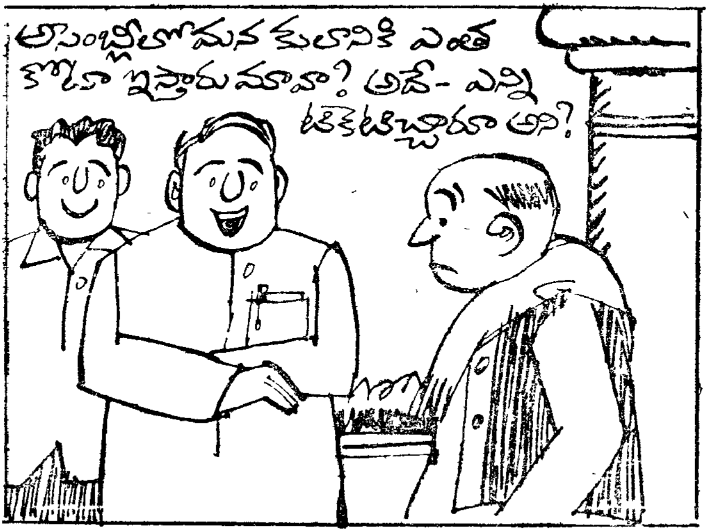

ఉంగళా ఆవరణలో పెద్దచెట్టు విరిగిపడి అతని పెంపుడు కుక్క చచ్చిపోయింది. దీంతో మేంగిల్ప్ మనస్సు కలవరపడడం మొదలు పెట్టింది. దానికితోడు కూలీల గోల. అయినా జడిసినట్టు ఎవరికీ తెలియకుండా వుండాలని చాలా ప్రయత్నించాడు. ప్రతిపనిలోనూ అధైర్యం, అపోహ, భయం కమ్ముకువచ్చేవి. వింతగా ప్రవర్తించేవాడు. యజమాని విర్పలత్వాన్ని చూస్తే బట్లరుకి నవ్వాగేది కాదు. దొర పిరికితనాన్ని అనరాగా తీసుకుని అల్లరిపెట్టి వినోదించకుండా వుండలేకపోయాడు. భోజనసమయంలో వాయికి పళ్ళెలు మార్చేటప్పుడు వీలు చూసుకొని అన్నం పళ్ళెం మార్చేసి వేర్పుగా రాళ్ళు పెట్టిన పళ్లెం యిరికించేవాడు. మేంగిల్ప్ పడకగది డ్రాయర్లో దాచుకున్న మారుతాళం తీసి, గరాజ్ పైకప్పునుంచీ లోపలికి దిగి కారు స్టార్టు చేసి, హారన వాయించి పారిపోయేవాడు. ఇంకా ఇటువంటివే ఎన్నో. మేంగిల్ప్ కంగారుపడుతుంటే, యితనికి ఆటగా వుండేది. తమాషాల్ని నిజం అని నమ్మించగలిగానని మురిసిపోయేవాడు. అయితే, అవి వింత పరిణామాలకి దారితీస్తాయనుకోలేదు. అంతా జరిగిపోయిం తరువాత చెప్పడానికి ధైర్యం చాల్లేదు.

"దొర పెటతావు-టే నమ్మడానికీ ల్లేకంటా సిత్తరంగా వున్నాది" అన్నాడు మాంకూ.

"నాకు అలాగే అనిపిస్తూంది" అన్నాడు సోమయ్య.

కొంతసేపు జీపులో తిప్పి ఎస్టేటు చూపించి, గాళిదేవరు దర్శనం చేయించి ఛోటా విస్కీకీ, కులాసా కబుర్లకీ తిరిగి అతిధుల్ని బంగళాకి తీసుకుపోదామను కున్న సోమయ్య తను ఊహించలేని విషయాల ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక పోయాడు.

"వంటిల్లెటువైపు?" అన్నాడు చిన్నప్ప. అప్పటికే యిల్లంతా కలయ జూసి చదరపు గజాలూ, ఘనపరిమాణాలూ లెక్కకట్టిన తెల్లబట్టమనిషి "ఈ చివర" అంటూ దారి తీశాడు. చిన్నప్ప వంటగదిలో ప్రవేశించి, పాత్రలు కడిగే తొట్టిని పరీక్షించడం ప్రారంభించాడు. తొట్టి సిమ్మెంటు చాలావరకూ పగిలి పోయి వుంది. లోపల ఇటికలుకూడా మూడు వంతులు కరిగిపోయాయి. మీద ఒకప్పుడు కొళాయి వుండేదనడానికి ఆన వాలుగా విరిగిపోయిన రేకుముక్కలు ఇక్కడా అక్కడా గోడకి అంటిపెట్టుకుని వున్నాయి. తొట్టికింద నీళ్ళు పోడానికి చేసిన కన్నం పూర్తిగా పూడుకు పోయింది. నేల మీద పడున్న ఒక పుల్లని తీసి కన్నం కెలికాడు చిన్నప్ప.

"ఇక్కణ్ణుంచేనా నీళ్ళు గాళిదేవరు విగ్రహం దగ్గిరకి పోయేది?" అన్నాడు మాంకూని చూసి.

"అవును."

వంటగది బయటికివచ్చి సిమ్మెంటు కాలవకోసం చూశాడు చిన్నప్ప. గడ్డీ మట్టీతో కప్పబడిపోయి వుంది. ఇక్కడా అక్కడా కొంతరాయి బయటికి కని పిస్తూంది. దాని వారన కాలిజోడుతో కొట్టి వర్షాలకి మెత్తబడిన కొంతమట్టిని పైకి లాగాడు.

"ఆ కత్తితో కాస్త పొడు మాంకూ" అన్నాడు.

మాంకూ మట్టి దిశ్శల్ని పెళ్ళగించ డానికి ఉపక్రమించాడు. సోమయ్య కేమీ అర్థం కాలేదు. కూడా తీసుకువచ్చిన కర్రతో తనూ కాలవ శుభ్రం చెయ్యడం మొదలు పెట్టాడు.

"ఇక్కడ చూడు మాంకూ" అన్నాడు చిన్నప్ప ఉత్సాహంగా. మాంకూ వెనక్కి తిరిగాడు. సిమెంటు కాలవ అక్కడ కొట్టేసివుంది. ఆపైన నీళ్ళుపోకుండా రాళ్లు ఒకదానిమీద ఒకటి పేర్చివున్నాయి. అక్కణ్ణుంచి మలుపు తిరిగి కొండకి రెండవవైపు నీళ్ళు పారడానికి కట్టిన సన్నకాలువ ఆనవాళ్లు చూచాయగా కని పిస్తున్నాయి. "ఈ కాలవ యెక్కడికి పోతుంది మాంకూ?" అన్నాడు చిన్నప్ప.

మాంకూ ముసలి కళ్ళు మిలమిలా మెరిసాయి. చిన్నప్పని పరికించి చూశాడు.

"ఏం మాంకూ" అన్నాడు చిన్నప్ప మళ్ళీ.

"దొర్లకి తెలీని యిసయమేటి?"

ఆ పక్క నే తవ్విన గోతిలో దిగి తొంగున్నాడు మాంకూ.

''ఇక్కడికి'' అన్నాడు.

అతను లోపల మంచోకపోతే అది గొయ్యని తెలియడం కష్టం. కలుపు మొకాళ్ళదాకా మాంకూని కప్పేసింది.

సోమయ్యకి చెప్పలేనంత ఆశ్చర్యం వేసింది. చరచరా గొయ్యి దగ్గిరకి వెళ్లాడు.

''వంటింట్లో పీళ్ల విగ్రహం దగ్గిరికి వెళ్ళనే లేదన్నమాట!'' అన్నాడు.

మాంకూ వున్న పళ్ళన్నీ బయటపెట్టి నవ్వాడు.

''అంతా తెలుసుండే దాచిపెట్టేవురా!'' ఉరిమాడు సోమయ్య.

''నేదుదొరా'' అన్నాడు మాంకూ.

''ఇంకా అబద్ధాలే. వెధవా!''

''నత్తెందొరా. ఆడుపోయేతలికి నాకు తెల్దు'' అన్నాడు మాంకూ.

''ఎవరు?''

''ఆదే. కిరస్తానీ బొట్లేరు.''

''వాడు తవ్వేడా ఈ గొయ్యి?''

''ఆదేమరి. వంటింట్లో అయ్యి. ఇయ్యి కడిగివోడాదేగందా'' అన్నాడు మాంకూ.

''వాడెళ్లిపోయింతరవాత తెలిసిందని దొరతో చెప్పడం మా నేస్తావ ట్రా శాస్కెల్....స్కాండ్రల్....''

సోమయ్య తిట్లతో గుక్క తిప్పుకో లేక ఉక్కిరి బిక్కిరయ్యాడు. అది మాంకూ వ్యక్తిగత సంబంధమైన విష యం అన్న తలపు అతనికి రాలేదు. జరి గింది ఎన్నో ఏళ్ల క్రితం అనీ, తనకి పరిచయమైనా లేని మేంగిల్స్‌కనీ, దాని వల్ల తనకేనష్టమూ కలగలేదనీ కూడా అనిపించలేదు. కింద పనిచేసే కూలీమీద ఎస్టేట్లు నడిపే దొరల పక్షాన్న అతడు రౌద్రుడై పోయాడు.

''దొర్లు కోంపదమాకండి'' అన్నాడు మాంకూ. ''గాడ్దేవరు వూసు సెప్పు కుంటా బతికీయెవవని.''

''మాంకూ'' పిలిచాడు చిన్నప్ప. అతని గొంతులో మార్దవం ఆవరించింది.

మాంకూ తలెత్తి చూశాడు.

''నీ గురించి మా తాత నా కెందుకు చెప్పలేదో తెలియడంలేదు'' అన్నాడు.

''ఏటిదొరా! తవురనీది. తాతా!'' ఆశ్చర్యపోయాడు మాంకూ.

''అవును చిన్నప్ప.''

''కిరస్తానీ బొట్లేరు.''

ఆప్యాయంగా ఏంథోనీ చిన్నప్ప దగ్గిరకివెళ్లి ఒళ్లునిమిరిచూశాడు మాంకూ. నచ్చినట్టు తృప్తిగా కనుబొమ లెగరేసి బుర్ర ఆడించాడు. ఆ సాన్నిహిత్యానికి అతనిలో విగ్రహం కట్టలు తెంచుకుంది. గట్టిగా నవ్వాడు ఆ నవ్వు పెద్దదై ఇంకా పెద్దదై లోయ మారుమోగింది. వారించా లని ఎవరికీ తోచలేదు.